

ФЕНОМЕН ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ТРЕНД ПОВОЄННОЇ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ УКРАЇНИ

THE PHENOMENON OF PARTNERSHIP INTERACTION IN THE IMPLEMENTATION OF PUBLIC POLICY AS A TREND OF POST-WAR DEMOCRATIZATION IN UKRAINE

У статті проведено аналіз поняття «взаємодія» та його соціально-психологічних типів, а також визначено роль феномену партнерська взаємодія у процесі реалізації публічної політики як нового тренду повоєнної демократизації України.

Актуальність зазначеної теми статті, визначається обумовленістю продовження повоєнного впровадження реформи децентралізації і у цьому контексті реалізації публічної політики. Проведений аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує про те, що студіювання феномену взаємодії та її типів відбувається в контексті міждисциплінарного підходу та посідає суттєве місце у наукових розвідках учених. Обґрунтовано, що завдяки взаємодії постає можливість вивчення специфіки кожного явища окремо, та визначення зв'язків між ними, що окреслює рух до конструктиву, гармонізації заради суспільного примирення і добросусідства.

Характерною особливістю взаємодії є її соціальність, оскільки вона розкриває зв'язки між індивідами і групами людей – зв'язки, що опосередковуються цілями, які кожна зі сторін, що взаємодіють намагаються досягти. Доведено, що взаємодія є основою будь-якої системи, яка завжди передбачає зв'язок її компонентів – наявність спільної діяльності, узгодженість, спрямованість взаємодіючих сторін на досягнення визначеної мети та завдань тощо.

Підтверджено, що в основі публічної політики знаходиться публічна сфера, яка формується тоді, коли створюються умови для публічного дискурсу. Аргументовано, що публічна сфера набуває значимості як платформа взаємодії щодо реалізації суспільних інтересів, формулювання суспільних цілей та задач на основі відкритості та прозорості дій влади й можливості громадян впливати на процеси розробки і впровадження державних рішень, що окреслює вимогу домінування партнерства у цьому процесі.

Визначено, що феномен партнерської взаємодії постає визначальним принципом та ціннісним показником ступеня демократичності й ефективності у процесі впровадження публічної політики та постає новим трендом повоєнної демократизації України.

Ключові слова: взаємодія, партнерська взаємодія, публічна політика, публічна сфера, демократизація, українське суспільство.

The article provides an analysis of the concept of "interaction" and its socio-psychological types,

emphasizing the role of partnership interaction as a new trend in the post-war democratization of Ukraine. The relevance of this topic is determined by the continuation of post-war decentralization reforms and the critical role of public policy implementation in this context. The research highlights the interdisciplinary nature of studying interaction phenomena, noting its significance for understanding the dynamic connections between various societal processes. The social aspect of interaction is particularly emphasized, as it reveals the complex relationships between individuals and groups, mediated by their shared goals and objectives.

The study confirms that interaction forms the foundation of any societal system, fostering constructive harmonization and cooperation aimed at societal reconciliation. It argues that public policy, in particular, relies heavily on the existence of the public sphere, which is created when conditions for public discourse are established. The public sphere serves as a vital platform for meaningful interactions aimed at fulfilling societal interests, forming shared public goals, and ensuring transparency in governmental actions. This highlights the necessity of partnership as a dominant principle in achieving these goals.

Furthermore, the phenomenon of partnership interaction is seen as a fundamental principle of democracy and a key factor in ensuring the efficiency of public policy implementation. In the context of Ukraine's post-war democratization, partnership interaction has become a pivotal element, helping to unite different societal groups around common interests and objectives. The research underscores that this interaction model supports the building of trust between the government and the public, thus fostering greater social cohesion and political stability.

As Ukraine continues its path toward democratic reform and decentralization, the role of partnership interaction in the public sphere will likely increase. It not only enhances the transparency of governmental actions but also ensures that public discourse remains open and inclusive, thereby strengthening the foundations of democratic governance. This phenomenon of partnership interaction is becoming a new trend in Ukraine's post-war democratization, serving as a crucial mechanism for ensuring that the implementation of public policy is both effective and aligned with the broader goals of societal development.

Key words: interaction, partnership interaction, public policy, public sphere, democratization, Ukrainian society.

УДК 323.2

DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2024.42.2>

Саламаха О.І.

аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Подальша повоєнна демократизація українського суспільства, децентралізація владних повноважень на засадах взаємодії є пріоритетами з-поміж реформ в Україні. У цьому контексті, одним із найуспішніших

активів у діяльності влади, постає феномен взаємодії між центром і регіонами, перерозподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування на користь останніх. Відповідно, обумовлюється необхідність подальшого впровадження реформи

децентралізації та реалізації публічної політики, пріоритетом якої постає «взаємодія» та її соціально-психологічний тип «партнерська взаємодія» публічної влади і суспільства.

Оскільки, через широкомасштабну агрессию РФ, реформа децентралізації уповільнилася, тому в умовах воєнного стану важливим завданням є обговорення та визначення бачень щодо відповідних змін в законодавчому, організаційному та управлінському процесах. Вочевидь окреслюється вимога продовження впровадження реформи децентралізації на основі принципів відкритості, відповідальності, субсидіарності, участі, послідовності під час воєнного і післявоєнного відновлення та розвитку України. Зазначене співвідноситься зі «Стратегією сталого розвитку України до 2030 року», яка орієнтується на такі вектори: розвитку, безпеки, відповідальності та гордості, передбачаючи забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства [1]. Усе вищенаведене визначає актуальність і окреслює вибір теми даної статті.

Мета статті полягає у проведенні аналізу поняття «взаємодія» та її соціально-психологічних типів, а також визначення ролі феномену партнерська взаємодія у процесі реалізації публічної політики як нового тренду повоєнної демократизації України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що вивчення поняття «взаємодія» у міждисциплінарному контексті посідає чільне місце у дослідженнях вітчизняних учених. Так, у теперішніх наукових публікаціях домінують такі аспекти вивчення: теоретичні основи дослідження міжособистісної взаємодії в психології, зокрема взаємодія визначається як універсальний спосіб існування соціальних систем, який на мікрорівні реалізується як міжособистісна взаємодія, що реалізується у таких формах – спілкування та сумісній діяльності (В. Гаврюшенко, 2021); формування потенціалу публічно-партнерської взаємодії в системі публічного управління, де приділяється увага визначенню напрямів розвитку взаємодії між державою та суспільством в системі публічного управління, а також окресленню шляхів розвитку потенціалу взаємодії між державою та суспільством (О. Михайловська, 2021); оптимізація взаємовідносин органів державної влади та органів місцевого самоврядування в процесі децентралізації (Ю. Ковтун, 2022); суб'єктній партнерській взаємодії у реалізації державно-громадянського управління закладами загальної середньої освіти як інновація, де розкрито

специфіку патнерської взаємодії в умовах децентралізації у нормативно-правових актах, а також у наукових дослідженнях і публікаціях (О. Онаць, 2023).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проведений аналіз дозволяє констатувати, що незважаючи на зацікавленість науковцями щодо зазначеного феномену, постає завдання уточнення та розширення сутності поняття «взаємодія» та її соціально-психологічного типу – «партнерська взаємодія», а також визначення їх ролі у процесі впровадження публічної політики в подальшій повоєнній демократизації українського суспільства та децентралізації владних повноважень.

Виклад основного матеріалу дослідження. У великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття взаємодія – (англ. interaction) визначається як таке, що відображає взаємний зв'язок між предметами у дії; взаємний вплив частинок, який зумовлює зміну стану їхнього взаємодіяння; перебування у зв'язку, взаємно проявляючи дію або погодження діяти, бути у взаємодії [2, с. 125]. У контексті філософської науки, поняття «взаємодія», визначається як категорія, що відображає особливий тип відношення між об'єктами, де кожний із них своєю дією впливає на інші об'єкти, призводячи до їх зміни і водночас, зазнаючи зміни свого стану [3]. Як відомо, у філософській науці розуміння взаємодії держави з громадськістю пов'язується з іменем англійського філософа Д. Локка. З метою створення системи взаємодії між державою і суспільством учений запропонував розділити державну владу на судову, виконавчу та законодавчу. На переконання вченого, найважливішим компонентом переходу з природного стану до громадянського суспільства й держави постає приватна власність на засоби виробництва. Водночас пріоритетною функцією держав та урядів Д. Локк визначає охорону приватної власності [4]. Відповідно наведеного зауважимо, що філософське розуміння поняття «взаємодія», співвідноситься зі структурованістю, оскільки саме вона постає інтегруючим фактором на основі якого частини поєднуються в цілісність. У психологічній науці поняття «взаємодія» визначається як процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів чи суб'єктів один на одного, що породжує їхню взаємну обумовленість і зв'язок, який постає інтегруючим фактором, що сприяє утворенню нових структур. Особливістю взаємодії є її причинна обумовленість, оскільки кожна із сторін, що взаємодіє, являється причиною

іншої, однак разом із тим зазнає зворотній вплив протилежної сторони, що й обумовлює розвиток об'єктів та їхніх структур. Якщо у процесі взаємодії проявляється протиріччя, то саме вона виступає джерелом саморозвитку нових форм, структур, організацій тощо [5]. Взаємодія у політологічній науці визначається як взаємний вплив різних політичних суб'єктів у процесі їхньої політичної діяльності; необхідна передумова повної реалізації функцій політичної системи, яка визначаючи характер політичного розвитку і темпи політичного прогресу. Головною метою політичної взаємодії в демократичному суспільстві є досягнення паритету інтересів різних політичних сил між собою, а також з об'єктивними потребами й інтересами суспільства в цілому [6]. Ми погоджуємося з вищенаведеними визначеннями сучасної вітчизняної науковиці О. Кукуруз щодо важливості і доречності досягнення гармонії різними політичними силами, оскільки у теперішній час невизначеності і викликів результативна публічна політика має ґрунтуватися саме на політичній взаємодії.

На понятті «соціальна взаємодія» зосереджують свою увагу науковці суспільних наук, наголошуючи, що це форма соціальної комунікації, чи спілкування, яка є системою соціальних дій декількох індивідів, чи соціальних спільнот, або індивіда і соціальної спільноти. Водночас, соціальна взаємодія – це і будь-яка поведінка індивідів чи групи людей, що має значення для інших індивідів – соціальних груп чи всього суспільства, як натеper так і в майбутньому [7]. В енциклопедичному словнику з державного управління представлено тлумачення поняття «управлінська взаємодія», як участь у спільній діяльності суб'єктів управління в процесі досягнення суспільно необхідних цілей. Зважаючи на те, що управління є соціальним явищем, управлінська взаємодія тісно пов'язана із соціальною взаємодією, яка є більш широким видом соціальних зв'язків. У процесі соціальної взаємодії відбувається взаємовплив та взаємообумовленість окремих соціальних явищ, унаслідок чого вони змінюються, доповнюють один одного і формують єдину цілісну соціальну систему. Головним призначенням управлінської взаємодії є об'єднання зусиль суб'єктів управління в напрямі задоволення соціальних потреб, зумовлених суспільно необхідними цілями [8, с. 82].

Співвідносно наведеного важливою є думка українських учених (Сало І., Даниляк О., Джига Т.), які вважають, що форма взаємодії органів публічної влади та місцевого самоврядування з громадянським суспільством напpяму залежить від різних типів політичного

режиму – демократичного, авторитарного й тоталітарного, оскільки реалізується різними способами цієї взаємодії [9, с. 39].

Узагальнюючи представлені визначення поняття «взаємодія» констатуємо, що воно займає чільне місце в структурі досліджень сучасного міждисциплінарного дискурсу. Його комплементарність дозволяє як поглиблене вивчення специфіки кожного явища окремо, так і визначення зв'язків між ними, що окреслює рух до конструктиву, гармонізації заради суспільного примирення і добросусідства. Водночас типи політичних режимів, безсумнівно впливають на форми взаємодії. Сутність зазначеного висновку підтверджується думкою С. Шоенберга, який вважає, що життєздатне сусідське співтовариство – це об'єднання громадян задля впливу на різні аспекти місцевого соціального порядку, а саме: матеріального забезпечення територіального громадського самоврядування, тих організацій, установ і органів, які забезпечують безперебійне функціонування співтовариства, його взаємодію з адміністративними органами і установами, що діють на території, з підприємствами комунального господарства, соціальними агентствами бізнесовими та діловими колами [10, с. 70]. Разом із тим, С. Гайдученко та Чернов С. розрізняють взаємодію органів державної влади між собою, з органами місцевого самоврядування та взаємодію органів публічної влади з громадськістю. Так, взаємодія органів державної влади між собою та з органами місцевого самоврядування поділяється на політичну – наявність процедур узгодження державної політики; законотворчу – узгодженість законодавства і нормативно-правових актів; організаційну – узгодженість дій щодо реалізації державної політики та державного управління; ресурсну – розподіл ресурсів має бути адекватним змісту державної політики і державно-управлінським функціям; представницьку – парламент та органи місцевого самоврядування представляють перед органами виконавчої влади інтереси народу в цілому та інтереси місцевих громад. Водночас, на думку дослідників, взаємодія органів публічної влади з громадськістю поділяється на інформаційну – інформування громадськості про державну політику; політичну – отримання підтримки громадськості щодо напрямів та шляхів реалізації державної політики; інституційну – створення спільних інституцій з вироблення державної політики та контролю за її реалізацією та організаційну – залучення громадськості до процесів вироблення та реалізації державної політики [11].

Зазначимо, що ініціативність органів державної виконавчої влади у взаємодії з органами місцевого самоврядування закріплено Конституцією України. Водночас законодавством України встановлені межі делегування, а також інші форми взаємодії органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Так, згідно зі ст. 2 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» одним із основних завдань органів державної виконавчої влади є взаємодія з органами місцевого самоврядування. У ст. 35 зазначеного закону стосовно відносин органів державної виконавчої влади з органами місцевого самоврядування територіальних громад і їх посадовими особами зазначено, що органів державної виконавчої влади на відповідній території взаємодіють із сільськими, селищними і міськими радами, їх виконавчими органами та сільськими, селищними і міськими головами, сприяють у здійсненні ними власних повноважень місцевого самоврядування, зокрема у вирішенні питань економічного, соціального та культурного розвитку відповідних територій [12].

Отже, взаємодія – це процес впливу сторін одна на одну, що обумовлюється їх індивідуальними чи груповими цілями. Взаємодія стосується усіх сфер життєдіяльності суспільства – економічній, політичній, духовній, організаційній, управлінській тощо. Характерною особливістю взаємодії є її соціальність, оскільки вона розкриває зв'язки між індивідами і групами людей – зв'язки, що опосередковуються цілями, які кожна зі сторін, що взаємодіють намагаються досягти. Тож, взаємодія є основою будь-якої системи, що завжди передбачає зв'язок її компонентів – наявність спільної діяльності, узгодженість, спрямованість взаємодіючих сторін на досягнення визначеної мети та завдань тощо.

Відповідно окресленої мети даної статті, постає необхідність звернення до аналізу поняття «публічна політика» (англ. public policy), яке у довідковій політичній літературі визначається як горизонтальна, на відміну від владної вертикальної політики, складова політичного процесу, що безпосередньо впливає на формулювання і прийняття політичних рішень, забезпечує зв'язок між владними структурами і суспільством – економічними акторами, громадськими організаціями та рухами, експертами, цільовими громадськими групами [13, с. 571]. Водночас, в енциклопедії державного управління, публічна політика визначається як діяльність органів публічного врядування, що спрямована на вирішення суспільних проблем; як діяльність

загалом щодо відношення органів влади до свого оточення. Публічну політику здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які уповноважені громадою здійснювати владні функції на основі закону і мають легітимні засоби добиватися виконання своїх рішень. Зокрема – це громадські об'єднання і бізнес можуть впливати на публічну політику, але вони не уповноважені приймати рішення від імені громади і не несуть за них відповідальності. Публічна політика здійснюється як реакція на запити громадян чи виникнення якоїсь суспільної проблеми. Проблеми, на вирішення яких спрямовується публічна політика мають насамперед публічне, а не приватне спрямування [14, с. 484–485].

У контексті вищенаведеного, очевидно, що в основі публічної політики знаходиться публічна сфера, яка формується тоді, коли створюються умови для публічного дискурсу. Важливим є і те, що публічна сфера набуває значимості як платформа взаємодій щодо реалізації суспільних інтересів, формулювання суспільних цілей та задач на основі відкритості та прозорості дій влади й можливості громадян впливати на процеси розробки і впровадження державних рішень, що окреслює вимогу домінування партнерської взаємодії у цьому процесі.

Важливим є те, що визначаючи партнерської взаємодії дослідники акцентують свою увагу на тому, що це рівноправ'я суб'єктів, що підтверджується визначеннями вітчизняних учених. Так, Г. Татаринцева зазначає, що «партнерська взаємодія» – це форма безпосереднього впливу автономних, рівноправних суб'єктів, орієнтованих на спільне задоволення загального інтересу, що характеризується добровільністю, взаємним визнанням і довірою, взаємною відповідальністю й орієнтованістю на досягнення певних цілей [15, с. 145–150]. Сучасна українська дослідниця Дубасенюк О. партнерську взаємодію розглядає як співробітництво, коли успіхи одних учасників спільної діяльності стимулюють більш продуктивну і цілеспрямовану діяльність її учасників [16].

Отже, саме партнерська взаємодія дозволяє визначити способи, засоби та методи забезпечення суспільної причетності й утвердження демократії, сутністю яких постає підтримка та розвиток участі самого суспільства в управлінському процесі, а також стимулювання пошуку таких рішень соціальних проблем, які визначають оптимальні варіанти поєднання приватних інтересів з державними та поєднання з інтересами більшості чи усього суспільства.

Таким чином, процес впровадження публічної політики в контексті партнерської взаємодії має органічно поєднувати стійкість і динамізм, керованість і спонтанність, новий і попередній позитивний досвід, що цілісно передбачає об'єднання й координацію зусиль, ресурсів, рівність участі кожної зі сторін та спільну відповідальність за результати діяльності. На нашу думку саме на цій основі має продовжуватися повоєнна демократизація України.

Висновки. Узагальнюючи вищенаведене, можемо констатувати, що феномен партнерської взаємодії постає визначальним принципом та ціннісним показником ступеня демократичності й ефективності у процесі впровадження публічної політики, яка може скоротити конфліктність, забезпечивши стабільність у політичній, соціально-економічній та культурній сферах життєдіяльності суспільства. Тому, у повоєнний час, впровадження публічної політики, в контексті партнерської взаємодії, як значущого тренду для України, сприятиме активізації поступу українського суспільства до відкритості, демократичності та зменшення залежності від державної влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України про Стратегію сталого розвитку України до 2023 року URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=332> (дата звернення: 09.2024)
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с. URL : <https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/124/mode/2up> (дата звернення: 07.09.2024)
3. Шинкарук В.І. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис. 2002. 77–78 с.
4. Локк Джон. Два трактати про врядування / пер. з англ. О. Терех, Р. Димерець. Київ : Основи, 2001. 265 с.
5. Шагар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : «Прапор». 2007. 46 с.
6. Кукуруз О. В. Взаємодія політики і права у процесі суспільної трансформації в Україні та Республіці Польща : монографія. Київ : «ФОР-Подолін І.В.», 2020. 368 с.
7. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Загальний курс. Київ: Каравела. 2004. 150–151 с.
8. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. К. : НАДУ, 2010. 820 с.
9. Сало І. С., Даниляк О. О., Джига Т. В. Феномен неокорпоративізму: європейські реалії та тенденції інституціонування в Україні. К. : НІСД, 2010. 49 с.
10. Schoenberg S. Criteria for Evaluation of Neighborhood Vitality in Working-class and Poor areas in Core Cities. *Social Problems*. 2008. Vol. 27. № 1. P. 63–76.
11. Чернов С. І. Гайдученко С. О. Вплив лідерства на формування та розвиток організаційної культури в публічному управлінні. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр., Вип. 40. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. 109–115 с.
12. Закон України «Про місцеві державні адміністрації». Редакція від 27.06.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 14.09.2024)
13. Політична енциклопедія. К. : Парламентське видавництво, 2012. 808 с.
14. Енциклопедія державного управління: у 8 т. К. : НАДУ, 2011. Т. 8 : Публічне врядування Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.
15. Татаринцева Г. Методологічні підходи до визначення поняття «партнерство». *Наука молода*. 2007. № 8. С. 145–150.
16. Дубасенюк, О. (2020). Партнерська взаємодія як чинник консолідації творчих пошуків молодих науковців в умовах сталого розвитку http://lib.khmnu.edu.ua/konfer_HNU/2022/Konf_2_22.pdf (дата звернення 09.2024)